A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2014. október 23.*

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem — 2003/54/EK és 2003/55/EK irányelv — Fogyasztóvédelem — A villamos energia és a földgáz belső piaca — Általános ellátási kötelezettség alá tartozó fogyasztókkal kötött szerződések tartalmát meghatározó nemzeti szabályozás — A szolgáltatás árának a szolgáltató általi egyoldalú megváltoztatása — E változtatás hatálybalépést megelőzően, megfelelő időben adott tájékoztatás annak indokairól, feltételeiről és mértékéről”

A C-359/11. és C-400/11. sz. egyesített ügyekben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek tárgyában, amelyeket a Bundesgerichtshof (Németország) a Bírósághoz 2011. július 8-án és 28-án érkezett, 2011. május 18-i, illetve június 29-i határozataival terjesztett elő az előtte

Alexandra Schulz

és

a **Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG**,

valamint

Josef Egbringhoff

és

a **Stadtwerke Ahaus GmbH** között folyamatban lévő eljárásokban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: L. Bay Larsen tanácselnök, J. Malenovský, M. Safjan (előadó), A. Prechal és K. Jürimäe, bírák,

főtanácsnok: N. Wahl,

hivatalvezető: V. Tourrès tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2014. február 27-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– A. Schulz képviseletében K. Guggenberger Rechtsanwalt,

– J. Egbringhoff képviseletében L. Voges-Wallhöfer Rechtsanwalt,

* Az eljárás nyelve: német.

– a Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG képviseletében P. Rosin Rechtsanwalt,

– a Stadtwerke Ahaus GmbH képviseletében P. Rosin és A. von Graevenitz Rechtsanwälte,

– a német kormány képviseletében T. Henze és B. Beutler, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében S. Grünheid, O. Beynet és M. Owsiany-Hornung, valamint J. Herkommer, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2014. május 8-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 211. o.) 3. cikke (5) bekezdésének és A. melléklete b) és c) pontjának, valamint a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 57. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 230. o.) 3. cikke (3) bekezdésének, valamint A. melléklete b) és c) pontjának értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmeket két, egyfelől az A. Schulz és a Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG (a továbbiakban: TWS), másrészt a J. Egbringhoff és a Stadtwerke Ahaus GmbH (a továbbiakban: SA) között általános ellátási kötelezettség alá tartozó fogyasztókkal kötött szerződésekben a TWS és az SA által alkalmazott, állítólagosan jogellenes kikötések tárgyában indult jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 93/13/EGK irányelv

3 A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelv (HL L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 1. cikke szerint:

„(1) Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.

(2) Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség [az] aláíró, különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”

A 2003/54 irányelv

4 A 2003/54 irányelv (24) és (26) preambulumbekezdése a következőképpen szól

„(24) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a háztartási fogyasztóknak […] joguk legyen a meghatározott minőségű villamos energiával való ellátásra könnyen összehasonlítható, átlátható és méltányos árakon. A Közösségben a magas szintű közszolgáltatások érdekében a tagállamoknak minden, az ezen irányelv célkitűzéseinek megvalósítása céljából hozott intézkedést rendszeresen jelenteniük kell a Bizottság felé. [...]

[...]

(26) A közszolgáltatási kötelezettségek teljesítése ennek az irányelvnek az egyik alapvető követelménye; fontos, hogy ez az irányelv megállapítsa azokat a minden tagállam által tiszteletben tartandó közös minimális normákat, amelyek tekintetbe veszik a fogyasztóvédelmi célokat, az ellátás biztonságát […] és minden tagállamban a verseny azonos szintjét. Fontos, hogy a közszolgáltatási kötelezettségeket nemzeti szinten lehessen értelmezni az adott országokra jellemző körülmények és a közösségi jog tekintetbevételével.”

5 A 2003/54 irányelv 3. cikke értelmében:

„[...]

(2) A Szerződés vonatkozó rendelkezéseinek teljes tiszteletben tartásával […] a tagállamok a villamosenergia-ágazatban működő vállalkozások számára általános gazdasági érdekből előírhatnak olyan közszolgáltatási kötelezettségeket, amelyek a biztonságra, az ellátás biztonságát is beleértve, az ellátás folyamatosságára, minőségére és árára […] vonatkoznak. Ezeknek a kötelezettségeknek világosan meghatározottaknak, átláthatóaknak, megkülönböztetéstől menteseknek és ellenőrizhetőeknek kell lenniük […].

(3) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy minden háztartási fogyasztó […] egyetemes szolgáltatásban részesülj[ön], azaz a tagállam területén belül joguk legyen a meghatározott minőségű villamos energiával való ellátásra, méltányos, könnyen és tisztán összehasonlítható, átlátható árakon. Az egyetemes szolgáltatás biztosítása érdekében a tagállamok a fogyasztók ellátására kijelölhetnek egy végső menedékes szolgáltatót. […]

[...]

(5) A tagállamok megfelelő intézkedéseket hoznak a végső fogyasztók védelmére, és különösen megfelelő biztosítékokat nyújtanak a védelemre szoruló fogyasztók védelmére, többek között megfelelő intézkedésekkel előzik meg, hogy az ilyen fogyasztókat kizárják az ellátásból. Ebben a vonatkozásban a tagállamok intézkedéseket tehetnek a távoli területek végső fogyasztóinak védelme érdekében. Magas szintű fogyasztóvédelmet biztosítanak, különös tekintettel a szerződési feltételek átláthatóságára, az általános információkra és a vitarendezési eljárásokra. A tagállamok biztosítják, hogy a feljogosított fogyasztók ténylegesen válthassanak szolgáltatót. Az említett intézkedések – legalább a háztartási fogyasztók esetében – magukban foglalják az A. mellékletben megállapított intézkedéseket.

[...]”

6 A 2003/54 irányelvnek a fogyasztóvédelmi intézkedésekre vonatkozó A. melléklete a következőképpen rendelkezik:

„A fogyasztóvédelemre vonatkozó közösségi jogszabályok, különösen a [távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1997. május 20-i] 97/7/EK európai parlament és tanácsi irányelv [HL L 144., 19. o; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 319. o.], valamint a 93/13 […] irányelv […] sérelme nélkül a 3. cikkben említett intézkedéseknek biztosítaniuk kell, hogy a fogyasztóknak:

[...]

b) megfelelő időben tudomásukra hozzák, ha a szerződési feltételekben módosítás várható, és az értesítéssel együtt felhívják a figyelmüket a felmondási jogra. Az ellátást nyújtók a fogyasztókat megfelelő időben közvetlenül tájékoztatják mindenféle díjemelésről, minden esetben azonban a díjemelést követő szokásos számlázási időszak lejártát megelőzően. A tagállamok biztosítják, hogy a fogyasztók felmondhassák a szerződésüket, ha a villamosenergia-szolgáltató által ajánlott új feltételeket nem fogadják el;

c) áttekinthető információt kapjanak az érvényes árakról és tarifákról, valamint a villamosenergia-ellátáshoz való hozzáférés és használat általános szerződési feltételeiről;

[...]”

A 2003/55 irányelv

7 A 2003/55 irányelv (26) és (27) preambulumbekezdése kimondja:

„(26) Annak érdekében, hogy a Közösségben biztosítani lehessen a közszolgáltatás magas színvonalának fenntartását, a tagállamok által az ezen irányelv célkitűzéseinek elérése érdekében hozott minden intézkedésről rendszeresen értesíteni kell a Bizottságot. [...]

A tagállamok biztosítják, hogy a fogyasztók a gázhálózathoz való csatlakozáskor tájékoztatást kapnak arról a jogukról, hogy meghatározott minőségű földgázhoz méltányos áron juthatnak hozzá. [...]

(27) A közszolgáltatási kötelezettségek teljesítése ennek az irányelvnek az egyik alapvető követelménye; fontos, hogy ez az irányelv megállapítsa azokat a minden tagállam által tiszteletben tartandó közös minimális normákat, amelyek tekintetbe veszik a fogyasztóvédelmi célokat, az ellátás biztonságát,[…] és a verseny azonos szintjét minden tagállamban. Fontos, hogy a közszolgáltatási kötelezettségeket nemzeti szinten lehessen értelmezni az adott országokra jellemző körülmények és a közösségi jog tekintetbevételével.”

8 A 2003/55 irányelv 3. cikke a következőképpen szól:

„[...]

(2) A Szerződés vonatkozó rendelkezéseinek teljes tiszteletben tartásával […] a tagállamok a földgázágazatban működő vállalkozások számára általános gazdasági érdekből előírhatnak olyan közszolgáltatási kötelezettségeket, amelyek a biztonságra, az ellátás biztonságát is beleértve, az ellátás folyamatosságára, minőségére és árára […] vonatkoznak. Ezeknek a kötelezettségeknek világosan meghatározottaknak, átláthatóaknak, megkülönböztetéstől menteseknek és ellenőrizhetőeknek kell lenniük […].

(3) A tagállamok megfelelő intézkedéseket hoznak a végső fogyasztók védelmére és a magas szintű fogyasztóvédelem érdekében, és különösen megfelelő biztosítékokat nyújtanak a védelemre szoruló fogyasztók védelmére, többek között megfelelő intézkedésekkel előzik meg, hogy az ilyen fogyasztókat kizárják az ellátásból. Ebben a vonatkozásban a tagállamok megtehetik a szükséges intézkedéseket a távoli területeken található, a gázhálózathoz csatlakozó fogyasztók védelmére. A tagállamok kijelölhetnek a gázhálózathoz csatlakozó fogyasztók ellátására egy végső menedékes szolgáltatót. Magas szintű fogyasztóvédelmet biztosítanak, különös tekintettel az általános szerződési feltételek átláthatóságára, az általános információkra és a vitarendezési eljárásokra. A tagállamok biztosítják, hogy a feljogosított fogyasztók ténylegesen szolgáltatót válthassanak. Az említett intézkedések – legalább a háztartási fogyasztók esetében – magukban foglalják az A. mellékletben megállapított intézkedéseket.

[...]”

9 A 2003/55 irányelvnek a fogyasztóvédelmi intézkedésekre vonatkozó A. melléklete a következőképpen fogalmaz:

„A fogyasztóvédelemre vonatkozó közösségi jogszabályok, különösen a 97/7[…] irányelv[…], valamint a 93/13[…] irányelv[…] sérelme nélkül a 3. cikkben említett intézkedéseknek biztosítaniuk kell, hogy a fogyasztóknak:

[...]

b) megfelelő időben tudomásukra hozzák, ha a szerződési feltételekben módosítás várható, és az értesítéssel együtt felhívják a figyelmüket a felmondás jogára. Az ellátást nyújtók a fogyasztókat megfelelő időben közvetlenül tájékoztatják mindenféle díjemelésről, minden esetben azonban a díjemelést követő szokásos számlázási időszak lejártát megelőzően. A tagállamok biztosítják, hogy a fogyasztók felmondhassák a szerződésüket, ha a gázszolgáltató által ajánlott új feltételeket nem fogadják el;

c) átlátható információt kapjanak az érvényes árakról és tarifákról, valamint a gázellátáshoz való hozzáférés és használat általános szerződési feltételeiről;

[...]”

A német jog

10 A 2005. július 7-i Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung (Energiewirtschaftsgesetz) (az energiagazdálkodásról szóló törvény, BGBl. 2005 I, 1970. o., a továbbiakban: EnWG) 36. §-ának (1) bekezdése értelmében:

„Az energiaszolgáltató vállalkozások azon elosztórendszer területén, ahol a háztartási fogyasztók alapellátását biztosítják, kötelesek nyilvánosságra hozni a kisfeszültségű vagy kisnyomású ellátás általános feltételeit és árait, és azokat az interneten közzétenni, valamint valamennyi háztartási fogyasztót e feltételekkel és ezen az áron ellátni. [...]”

11 Az EnWG 39. §-a előírja:

„(1) A szövetségi minisztérium [...] rendeletben [...] szabályozhatja az alapszolgáltató általános árainak meghatározását [...]. Előírhat továbbá az általános árak tartalmára és szerkezetére vonatkozó rendelkezéseket, valamint szabályozhatja a villamosenergia-szolgáltatók és a fogyasztóik tarifális jogait és kötelezettségeit.

(2) A minisztérium [...] megfelelő módon […] rendeletben [...] határozhatja meg a kisfeszültségű vagy kisnyomású energia háztartási fogyasztókhoz alap- vagy kiegészítő ellátás keretében történő szállításának általános feltételeit, és ugyanígy egységesen megállapíthatja a szerződések rendelkezéseit, szabályokat írhat elő a szerződések megkötésére, tárgyára és megszüntetésére, valamint megállapíthatja a szerződő felek jogait és kötelezettségeit. Ennek során mindkét fél érdekeit megfelelően figyelembe kell venni. Az 1. és a 2. mondat analógia útján alkalmazandó a közüzemi ellátási szerződések feltételeire, kivéve a közigazgatási eljárással kapcsolatos szabályozást.”

12 A 2006. október 26-i Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Gas aus dem Niederdrucknetz (a háztartási fogyasztók alapellátásának és a kisnyomású hálózatból történő kiegészítő gázellátásnak az általános feltételeiről szóló rendelet, BGBl. 2006 I, 2396. o.) hatályon kívül helyezte a C-359/11. sz. ügyben az alapeljárásra alkalmazandó 1979. június 21-i Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Gasversorgung von Tarifkundent (a tarifális fogyasztók gázellátására vonatkozó általános feltételekről szóló rendelet, BGBl. 1979 I, 676. o., a továbbiakban: AVBGasV).

13 Az AVBGasV 1. §-ának (1) és (2) bekezdése szerint:

„(1) Az általános szerződési feltételeket, amelyek mellett a gázellátó vállalkozásoknak […] bárkit csatlakoztatniuk kell az ellátó hálózathoz, és az általános tarifális árakon el kell látniuk, a jelen rendelet 2–34. §-a határozza meg. Ezek az ellátásra vonatkozó szerződés részét képezik.

(2) E rendelet értelmében fogyasztónak a rendes díjszabás hatálya alá tartozó fogyasztó minősül.”

14 Az AVBGasV 4. §-ának (1) és (2) bekezdése a következőket mondja ki:

„(1) A gázellátó vállalkozás az általános tarifák és feltételek mellett gázt bocsát rendelkezésre. A szolgáltató termelési és vásárlási viszonyaiból eredő eltérési lehetőséggel megállapított fűtőértéket, valamint a földgáznak a fogyasztó ellátása szempontjából mérvadó nyugalmi nyomását az általános tarifák szerint határozzák meg.

(2) Az általános tarifák és feltételek megváltoztatása csak a nyilvános közzétételt követően lép hatályba.

[…]”

15 Az AVBGasV 32. §-ának (1) és (2) bekezdése előírja:

„(1) A szerződéses jogviszony megszakítás nélkül egészen addig fennáll, amíg azt a felek valamelyike egy hónapi felmondási idővel a naptári hónap végével meg nem szünteti [...].

(2) Az általános tarifák változása vagy az általános feltételeknek a gázellátó vállalkozás általi, e rendelet keretében történő megváltoztatása esetén a fogyasztó a szerződéses jogviszonyt kétheti felmondással a nyilvános közzétételt követő naptári hónap végére felmondhatja.

[...]”

16 A 2006. október 26-i Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Elektrizität aus dem Niederspannungsnetz, Stromgrundversorgungsverordnung (a háztartási fogyasztók alapellátásának és a kisfeszültségű hálózatból történő kiegészítő villamosenergia-ellátásnak az általános feltételeiről szóló rendelet, BGBl. 2006 I, 2391. o., a továbbiakban: StromGVV) hatályon kívül helyezte az 1979. június 21-i Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Elektrizitätsversorgung von Tarifkundent (a rendes díjszabás hatálya alá tartozó fogyasztók villamosenergia-ellátására vonatkozó általános feltételekről szóló rendelet, BGBl. 1979 I, 684. o., a továbbiakban: AVBEltV).

17 Az AVBEltV 1. §-ának (1) és (2) bekezdése értelmében:

„(1) Az általános szerződési feltételeket, amelyek mellett a villamosenergia-szolgáltatóknak […] bárkit csatlakoztatniuk kell az ellátó hálózathoz és az általános tarifális árakon el kell látniuk, a jelen rendelet 2–34. §-a határozza meg. Ezek az ellátásra vonatkozó szerződés részét képezik.

(2) E rendelet értelmében fogyasztónak a rendes díjszabás hatálya alá tartozó fogyasztó minősül."

18 Az AVBEltV 4. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A villamosenergia-szolgáltató az általános feltételek és tarifák mellett bocsát rendelkezésre:

villamos energiát […].

(2) Az általános tarifák és feltételek megváltoztatása csak a nyilvános közzétételt követően lép hatályba."

19 Az AVBEltV 32. §-ának (1) és (2) bekezdése előírja:

„(1) A szerződéses jogviszony megszakítás nélkül egészen addig fennáll, amíg azt a felek valamelyike egy hónapi felmondási idővel a naptári hónap végével meg nem szünteti; [...]

(2) Az általános tarifák változása vagy az általános feltételeknek a villamosenergia-szolgáltató által e rendelet keretében történő megváltoztatása esetén a fogyasztó a szerződéses jogviszonyt kétheti felmondási idővel a nyilvános közzétételt követő naptári hónap végével felmondhatja."

20 A StromGVV 1. §-ának (1) bekezdése értelmében:

„A jelen rendelet meghatározza azon általános feltételeket, amelyek mellett a villamosenergia-szolgáltatóknak az EnWG 36. §-ának (1) bekezdése szerint kisfeszültségű villamos energiával általános áron kell ellátniuk a háztartási fogyasztókat az alapellátás keretében. A jelen rendelet rendelkezései az alapszolgáltatók és a háztartási fogyasztók között létrejött alapellátási szerződés szerves részét képezik [...]"

21 A StromGVV 5. §-ának (2) és (3) bekezdése szerint:

„(2) Az általános ár és a további feltételek megváltoztatására rendszerint a hónap elejétől kezdődően kerül sor, és kizárólag a nyilvános közzétételüket követően, amelyet az említett változtatások tervezett időpontja előtt hat hónappal meg kell tenni. A nyilvános közzététel időpontjában az alapszolgáltató köteles a fogyasztót írásban tájékoztatni a tervezett változtatásokról, és azokat az internetes oldalán közzétenni.

(3) Az általános ár vagy a további feltételek megváltoztatása nem vonatkozik azon fogyasztóra, aki az alapszolgáltatóval létrejött szerződés határidőn belüli felmondása esetén bizonyítja, hogy erre irányuló szerződés megkötésével szolgáltatóváltást kezdeményezett a szerződés felmondását követő hónapban."

Az alapeljárások és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A C-359/11. sz. ügy

22 A. Schulz egy földterületnek az önkormányzati társulástól történő 1990. évi megszerzésekor az adásvételi szerződésben kötelezettséget vállalt arra, hogy az e területen építendő ingatlanok fő energiaforrása a földgáz lesz, és az épület fűtéséhez, valamint a meleg víz előállításához szükséges teljes gázmennyiséget a weingarteni (Németország) önkormányzati közműszolgáltatótól fogja beszerezni.

23 1991-ben A. Schulz és a weingarteni önkormányzati közműszolgáltató gázellátási szerződést kötött. A TWS – azon földgázszolgáltató, amely ellátja e közműszolgáltató feladatait – rendes díjszabás hatálya alá tartozó fogyasztói minőségben szolgáltatott gázt A. Schulznak.

24 Az AVBGasV 1. §-ának (1) bekezdése szerint a gázellátási szerződések e rendeletben szabályozott általános feltételei közvetlenül a szóban forgó szerződés részét képezik.

25 Az említett szabályozás lehetővé tette a szolgáltató számára a gáz árának egyoldalú módosítását a változtatás indokának, feltételeinek és mértékének meghatározása nélkül, azonban biztosította azt, hogy a fogyasztókat minden tarifaemelésről tájékoztassák, és hogy azok adott esetben szabadon felmondhassák a szerződésüket.

26 A 2005. január 1-je és 2007. január 1-je közötti időszakban a TWE négy alkalommal emelte meg a gázárakat. A. Schulz vitatta a 2005–2007. évre vonatkozó éves elszámolásokat, és úgy ítélte meg, hogy az említett áremelések túlzottak voltak.

27 Az Amtsgericht (helyi bíróság), amelyhez a TWS kérelmet nyújtott be az említett elszámolások címén fizetendő összegek A. Schulz által történő megfizetése iránt, ez utóbbit 2 733,12 euró kamatokkal és költségekkel növelt összegének megfizetésére kötelezte.

28 A. Schulz fellebbezését elutasították, ezért felülvizsgálati eljárást kezdeményezett a kérdést előterjesztő bíróság előtt.

29 Mivel a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) úgy ítélte meg, hogy a jogvita elbírálása a 2003/55 irányelv rendelkezéseinek értelmezésétől függ, úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni a [2003/55 irányelv] A. mellékletének b) és/vagy c) pontjával összefüggésben értelmezett 3. cikkének (3) bekezdését, hogy az általános ellátási kötelezettség keretében ellátott háztartási fogyasztókkal (tarifális fogyasztók) kötött földgázszállítási szerződésekben rögzített árak megváltoztatására vonatkozó nemzeti jogszabály megfelel a szükséges mértékű átláthatósággal szemben támasztott követelményeknek, ha az nem rögzíti ugyan az árváltoztatás indokát, feltételeit és mértékét, biztosítja azonban, hogy a gázellátó vállalkozás a fogyasztóit mindenféle áremelésről megfelelő időben előre tájékoztatja, és a fogyasztók felmondhatják a szerződést, ha a velük közölt megváltozott feltételeket nem kívánják elfogadni?”

A C-400/11. sz. ügy

30 Az SA önkormányzati elosztó villamos energiát és gázt szolgáltat J. Egbringhoff részére. A 2005-től 2008-ig terjedő időszakban az SA több alkalommal megemelte a villamos energia és a gáz árát. J. Egbringhoff vitatta a 2005. évre vonatkozó éves elszámolásokat, és úgy ítélte meg, hogy az említett áremelések nem voltak tisztességesek. E vitatás fenntartásával kifizette a 2005-től 2007-ig terjedő időszakra vonatkozó számlákat.

31 J. Egbringhoff bírósági eljárást kezdeményezett abból a célból, hogy a bíróság kötelezze az SA-t 746,54 euró kamatokkal növelt összegének megfizetésére, valamint állapítsa meg, hogy az SA a villamos energia és a gáz árának a 2008. évre történő kiszámítása során köteles a 2004-ben érvényes árakat alkalmazni.

32 Mivel J. Egbringhoff első- és másodfokon pervesztes lett, felülvizsgálati eljárást kezdeményezett a kérdést előterjesztő bíróság előtt.

33 Ez utóbbi úgy ítéli meg, hogy a villamosenergia-ellátást illetően a fogyasztókkal kötött szerződések általános feltételeit a vitatott időszakban az AVBEltV és a StromGVV állapította meg, és azok e szabályozás értelmében a rendes tarifa alá tartozó fogyasztókkal kötött szerződések részét képezték.

34 Az említett szabályozás lehetővé tette a szolgáltató számára a villamos energia árának egyoldalú módosítását a változtatás indokának, feltételeinek és mértékének meghatározása nélkül, azonban biztosította azt, hogy a fogyasztókat minden tarifaemelésről tájékoztassák, és hogy adott esetben azok szabadon felmondhassák a szerződésüket.

35 Figyelembe véve azt, hogy a C-359/11. sz. ügyben a Bundesgerichtshof a 2003/55 irányelv értelmezésére vonatkozó kérdést terjesztett a Bíróság elé, a C-400/11. sz. ügyben a kérdést előterjesztő bíróság elegendőnek találja, hogy a 2003/54 irányelv értelmezését kérje a Bíróságtól. Következésképpen a Bundesgerichtshof felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni a [2003/54 irányelv] A. mellékletének b) és/vagy c) pontjával összefüggésben értelmezett 3. cikkének (5) bekezdését, hogy az általános ellátási kötelezettség keretében ellátott háztartási fogyasztókkal (tarifális fogyasztók) kötött villamosenergia-szállítási szerződésekben rögzített árak megváltoztatásra vonatkozó nemzeti jogszabály megfelel a szükséges mértékű átláthatósággal szemben támasztott követelményeknek, ha az nem rögzíti ugyan az árváltoztatás indokát, feltételeit és mértékét, biztosítja azonban, hogy a villamosenergia-szolgáltató a fogyasztóit mindenféle áremelésről megfelelő időben előre tájékoztatja, és a fogyasztók felmondhatják a szerződést, ha a velük közölt megváltozott feltételeket nem kívánják elfogadni?”

A Bíróság előtti eljárás

36 2011. szeptember 14-én a Bíróság elnöke a C-92/11. sz. ügyben hozott ítélet 2013. március 21-i kihirdetéséig felfüggesztette az eljárást a C-359/11. és C-400/11. sz. ügyben.

37 A Bíróság 2014. január 7-i határozatával a szóbeli szakasz lefolytatása és az ítélethozatal céljából egyesítette a C-359/11. sz. és a C-400/11. sz. ügyet.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

38 A kérdést előterjesztő bíróság együttesen vizsgálandó kérdései lényegében arra irányulnak, hogy a 2003/54 irányelv A. mellékletével összefüggésben értelmezett 3. cikkének (5) bekezdését és a 2003/55 irányelv A. mellékletével összefüggésben értelmezett 3. cikkének (3) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan, az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti szabályozás, amely meghatározza az általános ellátási kötelezettség alá tartozó fogyasztókkal kötött villamosenergia- és gázellátási szerződések tartalmát, és előírja az e szolgáltatásra vonatkozó díjszabás megváltoztatásának lehetőségét, ugyanakkor nem biztosítja, hogy a fogyasztókat e változtatás hatálybalépése előtt megfelelő időben tájékoztassák annak indokairól, feltételeiről és mértékéről.

39 Előzetesen meg kell jegyezni, hogy az említett irányelvek célja a villamos energia és a földgáz belső piaca működésének javítása. A verseny működéséhez hátrányos megkülönböztetéstől mentes, átlátható és méltányos díjazású hálózati hozzáférésre van szükség, és ez elsődleges fontossággal bír a villamos energia és a földgáz belső piacának megvalósítása szempontjából (lásd ebben az értelemben: Sabatauskas és társai ítélet, C-239/07, EU:C:2008:551, 31. pont).

40 A fogyasztóvédelemmel kapcsolatos célok alapozzák meg a 2003/54 és a 2003/55 irányelv rendelkezéseit (lásd ebben az értelemben: Enel Produzione ítélet, C-242/10, EU:C:2011:861, 39., 54. és 56. pont). E célok szorosan összefüggnek mind a szóban forgó piacok liberalizációjával, mind pedig azzal az ezen irányelvek által követett céllal, hogy biztosítsák a stabil villamosenergia- és földgázellátás biztonságát (lásd ebben az értelemben: Essent és társai ítélet, C-105/12–C-107/12, EU:C:2013:677, 59–65. pont).

41 E tekintetben a 2003/54 irányelv 3. cikkének (5) bekezdése és a 2003/55 irányelv 3. cikkének (3) bekezdése olyan rendelkezéseket ír elő, amelyek lehetővé teszik az előző pontban kitűzött cél elérést.

42 Egyrészt e rendelkezések szövegéből következik, hogy a tagállamok megfelelő intézkedéseket hoznak a végső fogyasztók védelmére, és különösen megfelelő biztosítékokat nyújtanak a védelemre szoruló fogyasztók védelmére, többek között megfelelő intézkedésekkel előzik meg, hogy az ilyen fogyasztókat kizárják az ellátásból. E célból mindkét irányelv 3. cikkének (3) bekezdése alapján a tagállamok kijelölhetnek egy végső menedékes szolgáltatót.

43 A jelen esetben, amint arra a német kormány az észrevételeiben hivatkozott, az alapügyben szereplő ellátási szerződések olyan szerződések, amelyeket a szolgáltatók mint végső menedékes szolgáltatók kötöttek azon fogyasztókkal, akik ezt kérték.

44 Mivel ezen villamosenergia- és gázszolgáltatók a nemzeti szabályozás által előírt kötelezettségek keretében kötelesek voltak szerződést kötni azokkal a fogyasztókkal, akik ezt kérték, és akiknek joguk volt erre az említett szabályozásban szereplő feltételek mellett; az említett szolgáltatók gazdasági érdekeit figyelembe kell venni, mivel nem választhatják meg a másik szerződő felet, és nem szüntethetik meg szabadon a szerződést.

45 Másrészt, ami konkrétan a fogyasztók jogait illeti, amint azt az RWE Vertrieb ítélet (C-92/11, EU:C:2013:180) 45. pontjában a 2003/55 irányelvvel kapcsolatban a Bíróság megállapította, ez utóbbi a 3. cikkének (3) bekezdésében azt a kötelezettséget írja elő a tagállamok számára, hogy magas szintű fogyasztóvédelmet biztosítanak a szerződési feltételek átláthatósága tekintetében. E megállapítás érvényes a 2003/54 irányelv 3. cikkének (5) bekezdésére is.

46 A mindkét irányelv A. mellékletének b) pontjában kimondott, az ellátási szerződés felmondására vonatkozó jogukon kívül a fogyasztóknak jogosultaknak kell lenniük arra is, hogy vitassák a szolgáltatási ár megváltoztatását.

47 A jelen ítélet 43. és 44. pontjában szereplő feltételek esetén a fogyasztókat – annak érdekében, hogy e jogokat teljes körűen és ténylegesen kiaknázhassák, és az ügy teljes ismeretében hozzanak döntést a szerződés esetleges felmondására vagy a szolgáltatási ár megváltoztatásának vitatására vonatkozóan – e változtatás hatálybalépése előtt megfelelő időben tájékoztatni kell annak indokairól, feltételeiről és mértékéről.

48 Következésképpen az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti szabályozás, amely e feltételek esetén nem biztosítja, hogy az előző pontban említett tájékoztatást megfelelő időben megadják a háztartási fogyasztónak, nem felel meg a 2003/54 és 2003/55 irányelvben foglalt követelményeknek.

49 Kétségtelen, hogy a 93/13 és 2003/55 irányelv által szabályozott földgázellátási szerződésekre vonatkozó RWE Vertrieb ítéletben (EU:C:2013:180) a Bíróság kimondta, hogy alapvető jelentőséggel bír a szerződés megkötése előtt a fogyasztóval átlátható jelleggel közölt, e földgáz-szolgáltatáshoz kapcsolódó díjak megváltoztatásának indokára és módjára vonatkozó tájékoztatás.

50 Meg kell azonban jegyezni, hogy az RWE Vertrieb ítélet (EU:C:2013:180) alapjául szolgáló ügyben a szóban forgó, a szerződéskötés előtti tájékoztatási kötelezettség a 93/13 irányelv rendelkezéseiből is eredt.

51 Márpedig a 93/13 irányelv 1. cikke szerint azok a szerződési feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröznek, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.

52 Tekintettel arra, hogy a jelen esetben az alapjogvita tárgyát képező szerződések tartalmát kötelező érvényű német rendeleti rendelkezések határozzák meg, a 93/13 irányelv nem alkalmazható.

53 Az előző megfontolások összességére tekintettel a feltett kérdésekre azt a választ kell adni, hogy a 2003/54 irányelv A. mellékletével összefüggésben értelmezett 3. cikkének (5) bekezdését és a 2003/55 irányelv A. mellékletével együttesen értelmezett 3. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan, az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti szabályozás, amely meghatározza az általános ellátási kötelezettség alá tartozó fogyasztókkal kötött villamosenergia- és gázellátási szerződések tartalmát, és előírja az e szolgáltatásra vonatkozó díjszabás megváltoztatásának lehetőségét, ugyanakkor nem biztosítja, hogy a fogyasztókat e változtatás hatálybalépése előtt megfelelő időben tájékoztassák annak indokairól, feltételeiről és mértékéről.

A jelen ítélet időbeli hatályának korlátozásáról

54 Amennyiben a meghozandó ítéletnek az lenne a következménye, hogy az alapügyben szereplő nemzeti szabályozás nem felel meg az átláthatóság 2003/54 és 2003/55 irányelvben előírt követelményének, a TWS és az SA írásbeli észrevételeiben kérte a meghozandó ítélet időbeli hatályának korlátozását oly módon, hogy azt a Bíróság 20 hónappal halassza el annak érdekében, hogy lehetővé tegye a nemzeti jogalkotó számára az ezen ítélet jogkövetkezményeihez való alkalmazkodást. A német kormány írásbeli észrevételeiben kérte a Bíróságtól azt, hogy fontolja meg az említett ítélet időbeli hatálya korlátozásának célszerűségét.

55 E kérelem alátámasztása érdekében a TWS és az SA azon súlyos következményekre hivatkozott, amelyek a villamosenergia- és földgázellátó ágazat egészét érnék Németországban. Ha ugyanis a Bíróság az uniós joggal ellentétesnek ítéli a tarifaváltoztatásokat, a szolgáltatók kötelesek lennének visszamenőlegesen visszatéríteni a fogyasztók által az évek során fizetett összegeket, ami magát az említett szolgáltatók létét veszélyeztethetné, és negatív következményekkel járna a német fogyasztók villamosenergia- és földgázellátására.

56 E felek hozzáfűzték, hogy a Bundesnetzagentur (szövetségi hálózati ügynökség) jelentéséből kiderül, hogy 2012-ben 4,1 millió háztartási fogyasztót láttak el földgázzal a háztartási fogyasztók alapellátásának és a kisnyomású hálózatból történő kiegészítő gázellátásnak az általános feltételeiről szóló 2006. október 26-i rendelet kötelező rendelkezései alapján. Az említett jelentésből az is kiderül, hogy a 46 millió háztartási fogyasztó 40%-át a StromGVV kötelező szabályozása alapján látják el villamos energiával.

57 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság csak kivételesen, az uniós jogrendhez szorosan hozzátartozó jogbiztonság általános elvének alkalmazása útján korlátozhatja bármely érdekelt azon lehetőségét, hogy a jóhiszeműen létrejött jogviszonyok vitatása céljából a Bíróság által értelmezett

rendelkezésre hivatkozzék. A Bíróság az érdekeltek jóhiszeműségére és a súlyos zavarok kockázatának fennállására vonatkozó két alapvető feltétel teljesülése esetén dönthet e korlátozásról (RWE Vertrieb ítélet, EU:C:2013:180, 59. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

58 Konkrétabban a Bíróság ezt a megoldást csak világosan meghatározott körülmények között alkalmazta, abban az esetben, amikor az érvényes és hatályos szabályozás alapján jóhiszeműen létrejött jogviszonyok magas száma miatt súlyos gazdasági következmények felmerülésének kockázata állt fenn, és úgy tűnt, hogy a magánszemélyeket és a nemzeti hatóságokat az uniós rendelkezések hatályát illető objektív és jelentős bizonytalanság az uniós jognak meg nem felelő magatartásra indította (lásd: Emerging Markets Series of DFA Investment Trust Company ítélet, C-190/12, EU:C:2014:249, 110. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

59 Ami a súlyos zavarok kockázatát illeti, meg kell jegyezni, hogy a TWS és az SA írásbeli észrevételeiben kétségtelenül a Bundesnetzagentur 2012-es statisztikáira hivatkozott, megjelölve azon fogyasztók számát, akik olyan, az általános ellátási kötelezettség alá tartozó szerződéseket kötöttek, amelyek a biztonságra – az ellátás biztonságát is beleértve –, a villamosenergia- és a földgázellátás folyamatosságára, minőségére és árára vonatkoznak, és amelyekre az alapügyben szereplő nemzeti szabályozás vonatkozik.

60 Nem bizonyított azonban, hogy azon szóban forgó jogviszonyok vitatása, amelyek a múltban fejtették ki joghatásaikat, megzavarná visszamenőlegesen a villamosenergia- és földgázellátó ágazat egészét Németországban.

61 Egyebekben, ami a német kormányt illeti, az írásbeli észrevételeiben elismerte, hogy nem állt módjában a meghozandó ítélet által a villamosenergia- és földgázellátás ágazatában működő vállalkozásokra gyakorolt következmények értékelése.

62 Ezért meg kell állapítani, hogy a jelen ítélet 57. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében vett súlyos zavarok olyan kockázata, amely igazolhatja a jelen ítélet joghatásainak időbeli korlátozását, nem tekinthető bizonyítottnak.

63 Mivel a jelen ítélet 57. pontjában meghatározott második feltétel nem teljesül, nem szükséges megvizsgálni, hogy az érdekeltek jóhiszeműségére vonatkozó feltétel teljesül-e.

64 E megfontolásokból következik, hogy a jelen ítélet időbeli hatályát nem szükséges korlátozni.

A költségekről

65 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv A. mellékletével összefüggésben értelmezett 3. cikkének (5) bekezdését, valamint a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv A. mellékletével együttesen értelmezett 3. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan, az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti szabályozás, amely meghatározza az általános ellátási kötelezettség alá tartozó fogyasztókkal kötött villamosenergia- és gázellátási szerződések

tartalmát, és előírja az e szolgáltatásra vonatkozó díjszabás megváltoztatásának lehetőségét, ugyanakkor nem biztosítja, hogy a fogyasztókat e változtatás hatálybalépése előtt megfelelő időben tájékoztassák annak indokairól, feltételeiről és mértékéről.

Aláírások